

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 22. avgusta 1902.

Politični oddelek.

Novi tržaški namestnik.

Že nekaj mesecev kroži po listih vest, da se umakne sedanji tržaški namestnik grof Goëss, in zlasti zadnji čas se bavi s tem časopisje prav obširno.

Kot vzrok se navajajo pred vsem dogodbe meseca februarja. Krvave dogodbe tistega meseca so res očitni dokaz, da grof Goës ni kos svoji nalogi, a če hoče prav radi teh dogodb odstopiti, se ne da z gotovostjo reči. Bili so že namestniki, katerim take in jednake dogodbe niso čisto nič škodovala, in po naši sodbi, bi tudi grof Goës še prav lahko vladal na Primorskem vzlic temu, da je njegovi nerodnosti in slabi informaciji pripisovati februarjske revolte.

Sicer pa so vzroki odstopu kakega funkcionarja vedno le v toliko zanimivi, v kolikor se da iz njih sklepati, če želi vlada ohraniti sistem, ki ga je zastopal dotični funkcionar ali če ga želi premeniti. Tudi v tem slučaju se motrijo vzroki Goëssovemu odstopu samo s tega stališča, zaključki, ki jih delajo motrilci, pa so jako različni. Jedni menijo, da ostane vse pri starem, drugi sodijo, da hoče vlada poslati v Trst namestnika, ki bo delal še bolj v italijanskem smislu, da se s tem dobi italijanske državne poslance za čim tesnejšo zvezo z Nemci in proti Slovanom, tretji pa že vidijo na horicontu znamenja, ki naznanjajo, da pride končno tudi na Primorskem do zdravega in že davno potrebnega preobrata.

Prav razumno piše o pričakovani premembi pri tržaškem namestništvu „Gorica“, iz katere posnamemo naslednja razmišljanja:

Kar se tiče nas primorskih Slovanov, katerih se — to smemo s ponosom izreči — v veliki meri tičejo spremembe na tržaškem namestništvu, je naše stališče jedno in isto, zaradi tega se tudi ne razgre-

vamo v očigled tej predstoječi spremembi. Zanimivo pa je vedeti, kako se že obnašajo izvestni italijanski življi pred tem dogodkom. Nervozni so kakor ribiči, ko preti vihar. Glavno trobilo teh življev, tržaški židovsko italijanski list „Il Piccolo“, že prinaša glasne pojave želj, ki jih goje ti življi glede novega namestnika. Ti elementi seveda kar odkrito govoré, da bodi novi namestnik popolnoma „njih mož“. Kaj hoče to reči, ni težavno uganiti. Tak njih mož naj bi uresničil vse njihove želje, ugotovil vse njihove aspiracije, t. j. pometil čim prej s primorskih zemelj slovansko prebivalstvo in odpravil sploh vse zapreke, ki še zadržujejo te elemente na dosegih njih veleplemenitih in človekoljubnih ciljev. Na tržaškem in goriškem gradu naj bi čim prej vihrala italijanska trikolora, a ob celi obali Adrijanskega morja naj bi odmeval klic — italijanske straže.

Po uresničenju teh sanj koprne, za uresničenje teh želj delajo z vsem naporom — noč in dan.

Zdaj ali nikoli!

To se nam zdi parola, ki so jo izdali, in njihova nestrpnost kaže, da je to njih bojni klic v sili. Saj baš ta njih nervoznost pove veliko, jako veliko. Ali ne razodeva ista — bojazni, da bi utegnili postati jedenkrat vender-le drugače, da bi prišlo nekaj, kar jih hipoma vzdrami iz prijetne domišljije, da so oni res gospodarji te zemlje? Strah jih morda prevzema, da bi prišel nekdo, ki jih ne bode več negoval kakor razvajene sinčke, marveč ki bi utegnil tudi udariti z nogo ob primorska tla, ter zagrmeti: „Fantje, do tu in ne dalje!“ Saj mnoga znamenja že danes kažejo, da Primorje vender niso prava tla za tuje aspiracije, ker je to Primorje — domovina Slovanov. O teh znamenjih za danes še nočemo razločno govoriti, resnica pa je, da je še mogočnejših faktorjev na svetu, nego so primorski neodrešenci in njih zaščitniki na Montecitoriju ali makar — ob Sprevi in da se ti faktorji prav nič ne zlagajo s politiko svoje roke, kakoršna

gnezdi na tržaškem magistratu in v uredništvu „Piccola“. Zaradi tega in torej v očigled dogodkom, ki se vršijo ob boku trozveze ravno v tej dobi, je dvakrat smešno, ako žido-lahoni povdarjajo, da jih opravičuje do njihove zahteve glede politike novega namestništva dejstvo, da imajo po vseh javnih zastopih Primorja večino. Ti ljudje menijo, da je Primorje ograjeno s kitajskim zidom, da se ne izve ničesar o stvareh, ki se dogajajo tu doli; da se torej ne izve, da je ogromna večina prebivalstva v Primorju slovanske narodnosti, a da je njihovo večino v javnih zastopih svarilo le krivično nasilje, brezvestno izrabljanje politične nezavednosti tega prebivalstva, katero nezavednost zdaj, ko so prišli do moči po sleparstvu in prevari, še bolj negujejo in da jim je take večine tudi po precejšnjem delu omogočil sistem, ki se je dozdej klanjal političnim mafijozom v Rimu in Berlinu ter podpiral politiko svoje roke na tržaškem magistratu. To vse pa je znano v onih krogih, ki so še mogočnejši nego izvestni mafijozni in katerim do ušes so tudi že morali priti obupni vzdih slovanske raje, trpeče pod pritiskom maloštevilnih, a tem bolj rafiniranih nasilnikov tu doli.

In baš zaradi tega smemo reči, da smo mi primorski Slovani v očigled bodoči spremembi na tržaškem namestništvu popolnoma mirni. Pride kar hoče, huje, ko je že bilo, skoro več biti ne more.

Mogoče so februarovski dogodki v marsičem zakrivali spremembo v namestništvu, ali če so jo, je to le dobro znamenje. Kajti isti so vkljub prizadevanjem raznih Ellenbognov, Hortisev in drugih pretvarjalcev resnice o razmerah tu doli vender-le razkrili stvari, o katerih osrednja vlada prej ni izvedela ali česar ni hotela verjeti. Ti dogodki so odgrnili tajinstveno črno zavezo, za katero v polumraku se bliskajo irredentistiška bodala in bombe in se režijo sumljive maske državnih izdajic.

Ko je letos po teh dogodkih osrednja vlada imela priliko, pogledati za ta zastor, moralo jo je obiti spoznanje, da je skrajni čas za temeljite spremembe tukaj doli.

Ali je predstoječa sprememba na namestništvu tržaškem zares sad takega spoznanja, ne vemo. To pa je gotovo — in to na Dunaju dobro vedo — da silijo osrednjo vlado domače in vnanje politične razmere do drugih korakov. V interesu države same bilo bi to želeti, ker ako Avstrija noče poznati svoje naloge ob Adriji, zgodi se lahko prej ali slej, da ne bodo odhajali iz Primorja samo avstrijski namestniki, marveč da bo morala „iti“ tudi — Avstrija sama.

Mi ostanemo mirni, — mi se ne strašimo nobenih sprememb na — zistemih, ker v nas živi le ta zavest: zistemi in države so šle — narodi so ostali!

Politični pregled.

Nagodbena pogajanja. — Minolo soboto so bila končana nagodbena pogajanja obeh ministrskih predsednikov. Kakšen uspeh so imela pogajanja, se ne ve. Listi poročajo tako, kakor da se tudi to pot še ni doseglo popolno porazumljenje. Ministrska predsednika Körber in Szell sta bila skupno pri cesarju v avdijenci in povedala ter utemeljila vsak svoje nazore glede tistih točk, o katerih se ne moreta porazumeti. Pri tej avdijenci se je določilo samo to, da se morajo takoj zopet pričeti obravnave z vsemi resortnimi ministri in strokovnimi poročevalci ali na Dunaju ali pa v Budimpešti in sicer se začne to delo dne 22. avgusta. Misliti se sme, da sta oba ministrska predsednika dobila obširnih navodil za naslednja pogajanja.

Državni zbor. — Listi poročajo, da namerava vlada sklicati državni zbor tekem meseca septembra in sicer okrog 22. septembra.

Socijalno-demokratski strankarski shod. — V Ustju na Labi se je začel 15. t. m. strankarski shod nemške skupine avstrijske socijalne demokracije. Naša naloga ni, da bi se bavili z razpravami na tem shodu, pač pa si štejemo v dolžnost, zabeležiti dva jako značilna pojavi. Pernerstorfer je namreč z veliko vnemo zagovarjal stališče, da morajo biti nemški socijalisti v narodnih zadevah narodnega mišljenja in pobijal nazor, da mora biti socijalist breznarodni. Radovedni smo, kaj poreko na to takozvani slovenski socijalisti. Isti Pernerstorfer je tudi obširno razpravljal o obstrukciji. Zastopal je stališče, da je obstrukcija dopustna le tedaj, kadar se gre za kako kršenje pravice, sicer pa nikdar. Ker je „Slovenec“ v št. 188 ta shod omenil, smo radovedni, kaj poreče o tej izjavi Pernerstorferja.

Čehi in vlada. — Češki listi so začeli zastopati mnenje, da naj vlada sploh ne skliče državnega zbora, dokler nima zagotovila, da bo isti mogel zborovati, ker bi bilo zborovanje le nepotrebno tratenje časa in denarja, dokler niso Čehi pomirjeni.

Italija. — Itatijanska poslanska zbornica dobi v kratkem 40 novih mandatov, 40 starih pa se razveljavi. Zgodi se to vsled prememb v gostosti prebivalstva. Ljudsko štetje je izkazalo, da imajo nekateri okraji razmerno njih prebivalstvu preveč mandatov, drugi pa premalo in to se izravna na rečeni način. Italija ima sedaj nov velik škandal. „Banca di Sconto e Sete“ v Turinu je vsled zveze s pariško „Banque Industrielle“ zgubila 10 milijonov lir. Stvar ima sleparski značaj in je zapletenih tudi več poslancev. Ti so namreč v tej mešetarili in si napolnili žepe.

Francija. — Skoro bi rekli, da se je na Francoskem začel odločilni boj mej republiko in mej monarhisti. Zaključenje redovniških šol je dalo monarhistom in z njim združenim klerikalcem zunanji povod za ta boj. Zaključenje redovniških šol je na sebi nepopularno in zaradi tega je bilo lahko naščuvati ljudstvo. Zdaj prihajajo skoro dan na dan vesti, naznanjujoče, da je tod ali tam prišlo do krvavih bojov. Posebno veliki boji so bili v Bretoniji. V raznih krajih so bile cele bitke in so ljudje delali barikade. Vlada je doslej seveda zatrla še vsak upor, ker ima na razpolaganje vojaštvo. Toda — tudi vojaštvo ni preveč zanesljivo. Zgodila sta se že dva slučajaja, da sta dva višja častnika odrekla pokorščino in da nista hotela asistirati s svojimi oddelki pri zatvoritvi redovniških šol, češ, da je to proti njiju prepričanju. To so znaki, ki potrjujejo, da so tudi v armadi elementi, ki le čakajo na priliko — prestopijo v tabor onih, ki vodijo boj proti republiko. Z ozirom na vse to je pač naravno, da je vsa pozornost osredotočena na Francijo in da sledi ves svet z velikim zanimanjem dogodbam na Francoskem. Ministrstvo hoče, tako je njega predsednik izjavil šele te dni, z vso odločnostjo uresničiti svoj politični program — če bo to moglo storiti, se kmalu